

ULUSLARARASI ÇÖZÜMLER VE TEPKİLER

Havacılık Güvenliğinde Küresel İşbirliği

Hazırlayan: Dr. Öğr. Üyesi Ebru BAĞÇI

Kaynak: Kathleen Sweet, "Aviation and Airport Security" (2008)

GİRİŞ VE İNSANLIĞA KARŞI SUÇLAR

Hava korsanlığı ve sivil havacılığa yönelik saldırılar, modern dünyada sadece yerel birer suç olmaktan çıkmış; uluslararası hukukta "**insanlığa karşı suçlar**" kapsamında değerlendirilmeye başlanmıştır.

Bu tehditlerin sınır aşan doğası, ulusların egemenlik haklarından belirli ölçüde ödün vererek ortak bir hukuki zemin oluşturmasını zorunlu kılmıştır.

66

"Küresel havacılık güvenliğinin temel amacı, suçluların dünyanın hiçbir yerinde kendilerine 'güvenli liman' bulamamasını sağlamaktır."

TOKYO SÖZLEŞMESİ (1963)

ÖNEM VE KAPSAM

Uçaklarda işlenen suçlara ilişkin ilk önemli uluslararası anlaşmadır.

Uçağın tescil edildiği devletin yargı yetkisini netleştirerek uluslararası bir standart getirmiştir.

Havacılık güvenliğinin yasal altyapısının temelini oluşturmuştur.

- ⚡ **Yetkiler:** Uçak kaptanına, uçuş güvenliğini tehlikeye atan kişilere karşı kısıtlayıcı önlemler alma yetkisi verilmiştir.
- ⚡ **Güvenlik:** Uçuşun emniyetini sağlamak amacıyla kaptanın müdahale hakları yasal güvence altına alınmıştır.

Eksiklik: Suçluların iadesi ve cezalandırılması konusunda yeterli bağlayıcı hüküm içermiyordu; bu da korsanların kaçış yollarını açık bırakıyordu.

LAHEY (HAGUE) SÖZLEŞMESİ (1970)

1960'ların sonunda artan uçak kaçıırma olaylarına tepki olarak geliştirilen bu sözleşme, havacılık güvenliğinde bir dönüm noktasıdır.

Temel Amaç: Korsanların siyasi sığınma gibi bahanelerle cezadan kurtulmasını engellemek.

TEMEL İLKELER VE YÜKÜMLÜLÜKLER

Yargı Yetkisi

Korsanın bulunduğu devlet, iade etmiyorsa kendi yasalarına göre yargılamak zorundadır.

Ağır Cezalar

Sözleşme, uçak kaçıırma eylemleri için caydırıcı ve "ağır cezalar" öngörür.

Uluslararası İşbirliği

Devletler, cezai kovuşturmalarda ve kanıt paylaşımında birbirlerine yardım etmekle yükümlüdür.

MONTREAL SÖZLEŞMESİ (1971) - SABOTAJ SÖZLEŞMESİ

"Sabotaj Sözleşmesi" olarak da bilinen bu metin, havacılık güvenliğini uçak kaçırmanın ötesine taşıyarak bütünsel bir perspektif getirmiştir.

Havacılık güvenliğini sadece uçuş anıyla değil, yer tesisleri ve sabotaj eylemleriyle de ilişkilendiren ilk temel metindir.

Devletlerin bu suçları önlemek için pratik güvenlik önlemleri alması ve teknolojik tarama cihazlarını kullanması teşvik edilmiştir.

SUÇ TANIMLARI

- ⚠ Uçaktaki kişilere yönelik, uçuş güvenliğini tehlikeye atan şiddet eylemleri.
- ⚠ Uçağın imha edilmesi veya uçuşa elverişsiz hale getirecek hasar verilmesi.
- ⚠ Uçağa patlayıcı veya tehlikeli madde yerleştirilmesi.
- ⚠ Hava seyrüsefer tesislerine zarar verilmesi veya operasyonuna müdahale edilmesi.
- ⚠ Yanlış bilgi vererek uçuş güvenliğinin kasten tehlikeye atılması.

BONN ANLAŞMASI (1978)

1978 yılında G-7 ülkeleri tarafından imzalanan Bonn Anlaşması, havacılık güvenliğinde ekonomik yaptırımların bir araç olarak kullanıldığı ilk girişimdir.

Siyasi Ağırlık: Yasal olarak onaylanmasa da, terörizme yataklık eden ülkelere karşı toplu bir boykot iradesini temsil eder.

YAPTIRIM VE UYGULAMA MODELİ	
Uçuş Yasakları	Korsanları iade etmeyi veya yargılamayı reddeden ülkeye giden tüm uçuşların durdurulması.
Karşılıklılık	Suçluyu barındıran veya destekleyen ülkeden gelen tüm uçuşların imzacı ülkelere yasaklanması.
Ekonomik Baskı	Havacılık güvenliğini ihlal eden "haydut devletlerin" havayolu gelirlerinin kesilmesi ve izole edilmesi.

* Bonn Anlaşması, havacılık güvenliğinde ekonomik yaptırımların caydırıcı bir güç olarak tanımlandığı dönüm noktasıdır.

1980'LERİN SÖZLEŞMELERİ VE PROTOKOLLERİ

GENİŞLEYEN TEHDİT ALANI

1980'li yıllar, terörizmin farklı biçimlerine karşı yeni hukuki kalkanların oluşturulduğu bir dönem olmuştur.

- 🚩 **Rehine Almaya Karşı Sözleşme (1979):** Terörizmin bir parçası olan rehine eylemlerini cezalandırır.
- 🚩 **Nükleer Koruma (1980):** Nükleer maddelerin taşınması sırasında güvenliği sağlar.

MONTREAL PROTOKOLÜ (1988)

Roma ve Viyana havaalanlarına yapılan saldırıların ardından, 1971 sözleşmesinin kapsamı genişletilmiştir.

"Kapıdan Kapıya" Güvenlik: Havaalanı terminallerindeki şiddet eylemleri de artık uluslararası suç kapsamındadır.

Bu protokol, güvenliğin sadece uçak içinde değil, tüm havacılık tesislerinde sağlanması gerektiğini perçinlemiştir.

1990'LARDAKI GELİŞMELER VE TAGGANTS

1991 Plastik Patlayıcıların İşaretlenmesi Sözleşmesi, terörle mücadelede teknolojinin kullanımına dair devrim niteliğinde bir adımdır.

Hedef: Patlayıcıların üretim aşamasında işaretlenerek dedektörler tarafından kolayca fark edilmesini sağlamak.

TAGGANT (İŞARETLEYİCİ) TEKNOLOJİSİ	
Kimyasal İşaretleyiciler	Plastik patlayıcıların dedektörler ve gaz analiz cihazları tarafından anında fark edilmesini sağlar.
Taggant Takibi	Patlayıcının hangi üreticiye ait olduğunu, lot numarasını ve tipini belirleyerek kaynağa ulaşmayı kolaylaştırır.
İmha Zorunluluğu	İşaretlenmemiş stokların belirli bir süre (genellikle 3 yıl) içinde imha edilmesini veya işaretlenmesini zorunlu kılar.
Sınır Kontrolü	İmzacı devletlerin işaretlenmemiş patlayıcıların giriş ve çıkışını engelleme yükümlülüğünü getirir.